

Projektiranje kolekcije odjeće inspirirane slavenskom mitologijom

Pliško, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:519898>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKO FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

PROJEKTIRANJE KOLEKCIJE ODJEĆE INSPIRIRANE SLAVENSKOM
MITOLOGIJOM

VALENTINA PLIŠKO

Zagreb, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKO FAKULTET
ZAVOD ZA DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

ZAVRŠNI RAD

PROJEKTIRANJE KOLEKCIJE ODJEĆE INSPIRIRANE SLAVENSKOM
MITOLOGIJOM

Izv. prof. dr.sc. Irena Šabarić

Valentina Pliško

11429/TMD

Zagreb, rujan 2023.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

Broj stranica: 58

Broj slika: 44

Broj likovnih ostvarenja: 13

Broj literaturnih izvora: 14

Članovi povjerenstva:

1. Doc.art Josipa Štefanec, predsjednica
2. Izv.prof.dr.sc. Irena Šabarić, članica
3. Doc.dr.sc. Blaženka Brlobašić Šajatović, članica
4. Doc.art. Marin Sovar zamjenik člana/ice

Datum predaje rada: 1.9.2023.

Datum obrane rada:

IZJAVA O AUTORSTVU Završnog RADA

Ovim potvrđujem da sam osobno napisala Završni rad pod naslovom:

PROJEKTIRANJE KOLEKCIJE ODJEĆE INSPIRIRANE SLAVENSKOM MITOLOGIJOM

i da sam njegova autorica

Svi dijelovi rada, podaci ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni članci i sl.) u radu su jasno označeni kao takvi te su navedeni u popisu literature.

Valentina Pliško

(ime i prezime studenta)

(potpis)

Zagreb, rujan, 2023.

SAŽETAK

Ovaj se završni rad temelji na istraživanju priča i likova iz slavenske mitologije u svrhu izrade kolekcije odjeće. Mitovi, priče i legende iz narodne predaje nekoć su bili dio svakodnevice ljudi s ovog područja pa je upravo to bio poticaj da kolekcija bude inspirirana slavenskom mitologijom. Kako bi se bolje shvatili koncept i inspiracija za ovu kolekciju u prvom se dijelu rada daje uvid u slavensku mitologiju i opisuju se likovi koji se koriste kao inspiracija. Najprije se kratko opisuje tko su bili stari Slaveni, a zatim se govori o njihovim običajima i religiji te o njihovim utjecajima na kulturu i običaje naroda koji danas žive na područjima koja su u prošlosti naseljavali stari Slaveni. Zatim se pojedinačno opisuju odabrana božanstva koja su bila inspiracija za modnu kolekciju. U drugom, eksperimentalnom dijelu rada opisuje se proces dizajniranja kolekcije od skice pa sve do realizacije jednog odabranog modela. Prikazuju se *moodboardovi*, skice te ilustracije i tehnički crteži svih modela, a nakon toga slijedi prikaz konstrukcije, modeliranja i izrade 3D prikaza jednog modela u programu *CLO 3D* te na kraju i realizacija istog modela pomoću krojnih dijelova dobivenih pomoću programa *CLO 3D*.

KLJUČNE RIJEČI: slavenska mitologija, odjeća, kolekcija, moda, Perun, Svarog, CLO 3D

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. O SLAVENIMA.....	2
3. RELIGIJA SLAVENA.....	3
4. BOŽANSTVA.....	6
4.1.Vrhovni bog.....	7
4.2.Svarog.....	8
4.3.Perun.....	9
4.4.Veles / Volos.....	11
4.5.Mokoš.....	12
5. MITSKA STVORENJA: Vile.....	13
6. INSPIRACIJA ZA MODNU KOLEKCIJU.....	15
7. EKSPERIMENTALNI DIO.....	17
7.1.CLO 3D.....	17
7.2.Proces projektiranja kolekcije.....	18
7.3.Konstrukcija i modeliranje modela 10.....	31
8. REZULTATI RADA.....	35
9. ZAKLJUČAK.....	48
10. POPIS LITERATURE.....	49
11. POPIS SLIKA.....	50

1. UVOD

Iako je i danas prisutna na širokom području, uključujući i područje Hrvatske, kultura starih Slavena nije u potpunosti razjašnjena i zasad su poznate informacije o običajima i životu Slavena poprilično štire. Ovaj završni rad temelji se na istraživanju mitologije starih Slavena u svrhu projektiranja modne kolekcije pa će se stoga rad sastojati od istraživačkog pismenog dijela te eksperimentalnog dijela u kojem će se prikazati proces projektiranja modne kolekcije.

U prvom će se dijelu rada govoriti o mitologiji starih Slavena što je ujedno i inspiracija za izradu modne kolekcije u eksperimentalnom dijelu rada. Ovim se radom želi zaviriti u prošla, misteriozna vremena našeg područja i prikazati bogatstvo kulture predaka s našeg područja te samim time dočarati koliko je zapravo njihovog utjecaja ostalo prisutno i danas. Kroz rad će se objasniti razlozi nedostatka informacija o slavenskim običajima, ali i istaknuti činjenice koje dokazuju da su postojeće tvrdnje o kulturi i običajima Slavena točne.

Fokus ovog seminarskog rada bit će na religiji Slavena i njihovim božanstvima koja su bila glavna inspiracija za projektiranje modne kolekcije. Iz tog će se razloga kroz iduća poglavlja govoriti o religiji Slavena i opisati najvažnija božanstva u slavenskoj mitologiji te određena božanstva koja su bila najrelevantnija u inspiraciji za projektiranje kolekcije.

Da bi tema i sam rad bili jasniji, najprije je potrebno definirati pojam mitologije u kontekstu ovog rada. Mitologija se odnosi na skup mitova neke religije, etnije ili civilizacije, npr. o grčkoj, rimskoj, egipatskoj ili u ovom slučaju o slavenskoj mitologiji. [1] U idućem poglavlju kratko će se objasniti tko su zapravo Slaveni kao uvod u proučavanje njihove religije u kasnijim poglavljima ovog seminarskog rada koja je bila glavna inspiracija za eksperimentalni dio. Na kraju pismenog dijela rada objašnjavaju se razlozi inspiracije slavenskom mitologijom, a zatim slijedi eksperimentalni dio u kojem se prikazuje kolekcija od deset modela te konstrukcija i realizacija jednog od deset modela.

2. O SLAVENIMA

Slaveni su skupina srodnih indoeuropskih plemena koji su se u srednjem vijeku počeli formirati u slavenske narode kakve znamo danas te najveća europska etnolingvistička skupina koja se prostire kroz istočnu, centralnu i jugoistočnu Europu, a njihovo se ime prvi put spominje u V. stoljeću. [1] Za vrijeme velike seobe naroda naselili su područja koja su napustili Germani, a krajem VI. i početkom VII. Stoljeća počeli su naseljavati područje Jadranskoga i Egejskoga

mora da bi u VII. st. naselili cijeli Balkanski poluotok i istočne Alpe. [2] Prema geografskom položaju i smjeru širenja Slaveni se mogu podijeliti na tri skupine: Južne Slavene (Slovenci, Hrvati, Srbi, Crnogorci, Bošnjaci, Makedonci, Bugari), Istočne Slavene (Bjelorusi, Ukrajinci, Rusi) i Zapadne Slavene (Česi, Slovaci, Lužički Srbi, Poljaci, ostatci baltičko-slavenskih Pomorjana – Kašubi i Slovinci). [1]

Prvi pouzdani podatci o Slavenima potječu iz vremena velikih seoba naroda, a podatci o Slavenima prije tog vremena uglavnom su se pokušavali dobiti iz nepouzdanih izvora kao što su ljetopisi i kronike. Postanak, vjerovanja, svjetonazor i život Slavena teško je proučavati iz razloga što prije pokrštavanja nisu imali pismo i sve su se informacije prenosile usmenim putem. [3]

Danas je kršćanstvo glavna religija većini slavenskih naroda, no prije pokrštavanja Slaveni su bili politeisti i vjerovali u mnoštvo bogova, božanstava i stvorenja, a to danas nazivamo slavenskim paganizmom ili slavenskom mitologijom. U izvorima se navodi kako je kršćanstvo zapravo dodano na staru slavensku vjeru te je stoga neopravdano sumnjati u slavenske bogove, priče i običaje koji su se do danas sačuvali kroz kršćanstvo. Također kaže kako je svaka zabilješka koju potvrđuju današnji običaji ili jezik, zasigurno točna i ne bi trebalo sumnjati u nju. [4] Budući da je pokrštavanje Slavena trajalo kroz dugi period vremena, preciznije od VII. do XII stoljeća, elementi slavenske religije ukomponirani su u kršćanstvo pa je tako do danas u kršćanstvu ostao trag slavenske mitologije kao dokaz njezina postojanja. [5]

3. RELIGIJA SLAVENA

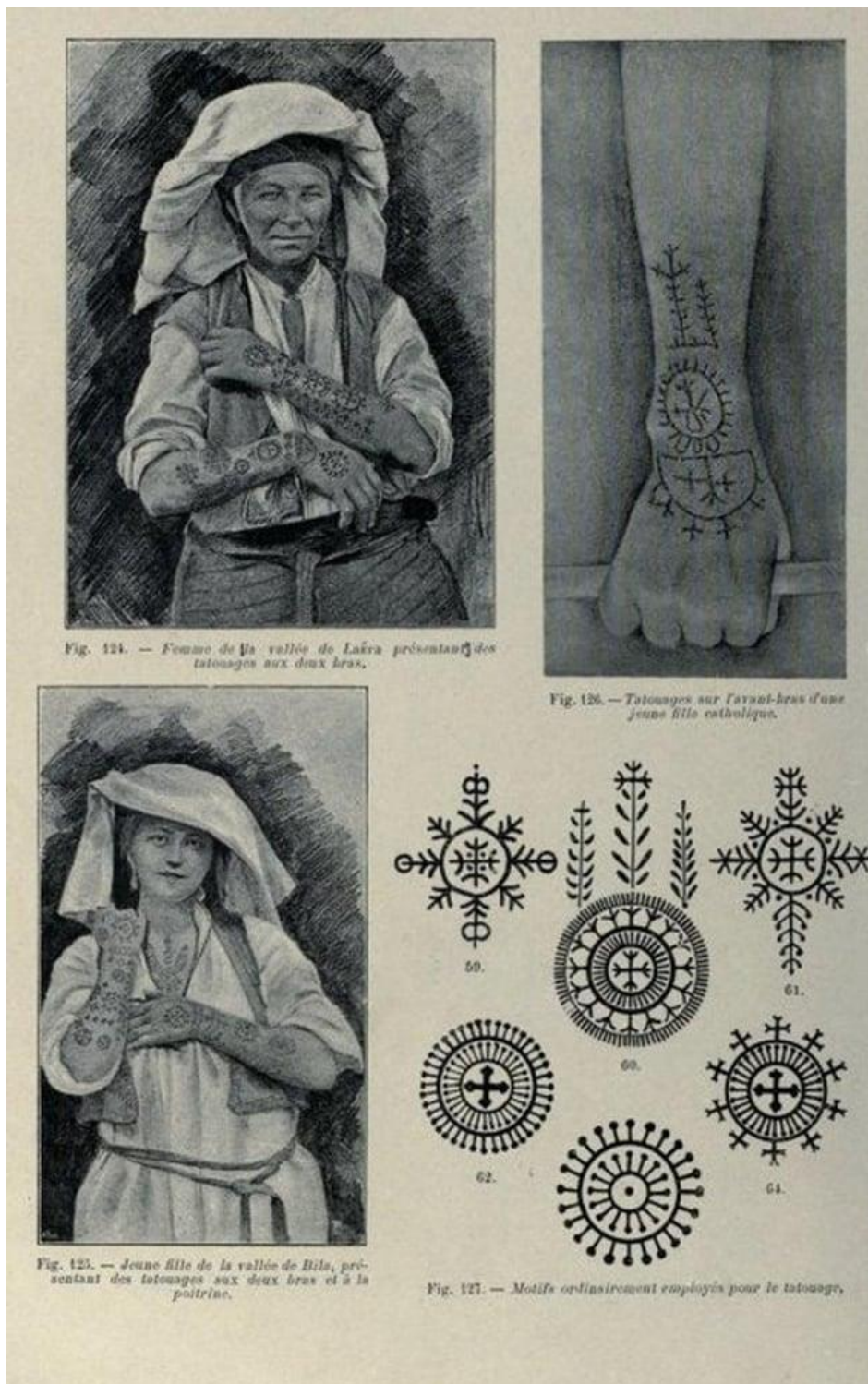
Kako je već ranije spomenuto, postoji vrlo malo informacija o Slavenima zbog manjka pouzdanih izvora, stoga jednako tako danas ne postoji detaljni opis slavenske mitologije. Neki od najvažnijih izvora za proučavanje ove teme su Nestorova kronika iz 1100. godine i kronika Saksa Gramatika iz 1208. godine. [5] Međutim, do sada ne postoji nijedno djelo koje prikazuje slavensku mitologiju u potpunosti. Štoviše, neki autori negiraju postojanje određenih božanstava u slavenskoj mitologiji. [5] Isto tako, u mnogim se izvorima ističe kako su podatci o religiji starih Slavena mnogo oskudniji od podataka o njihovom svakodnevnom životu te da je vjerojatnost otkrivanja tih podataka vrlo mala. Osim nedostatka pisanih izvora, dodatni je uzrok nepoznavanja mitologije Slavena taj što je sačuvan vrlo mali broj spomenika iz tog vremena. [5]

Ipak, iz postojećih izvora saznajemo da je slavenska religija bila politeistička zbog njihovog štovanja više božanstava. Štoviše, i u današnje imamo dokaze o postojanju slavenske mitologije kakva se opisuje u ljetopisima i kronikama o Slavenima. Takvi su dokazi primjerice osobna imena koja se i danas koriste poput Svetoslav, Morana, Vesna ili čak imena mjesta kao što je Triglav (prema bogu Triglavu), Volosko (prema bogu Velesu/Volosu) i vrh Perun (prema bogu Perunu). [3]

Uz spomenuto, dokazi o postojanju takve slavenske religije pronalaze se u današnjim običajima. Primjerice, odnedavno su se popularizirale tzv. tradicionalne hrvatske kršćanske tetovaže, odnosno metoda *sicanja* za koju se navodi da je nastala u doba Otomanskog carstva, na područjima koje su Turci okupirali, a imale su svrhu zaštite od Turaka. Zapravo, sicanje vuče svoje korijenje iz slavenskih običaja, no kasnije su se simboli preoblikovali u kršćanske simbole pa se zato izgubila poveznica sa slavenskom kulturom. [6]

Slika 1 Sicanje <https://wordpress.link2.hr/pokazni/2022/05/29/sicanje-u-21-stoljecu-ozivljavanje-tradicionalnih-hrvatskih-tetovaza/>

Slika 2 Sicanje

https://www.reddit.com/r/HRHB/comments/ktuid3/sicanje_je_obi%C4%8Daj_tetoviranja_hrvata_iz_herceg/

Razlog tomu je što je pokršćavanje Slavena trajalo iznimno dugo pa su se običaji Slavena izmiješali s običajima kršćana te su se u kršćanstvo „zakamufirali“ mnogi slavenski običaji.

Tako se slavenski bog Svantevid preoblikuje u Sv. Vida, a Veles u Sv. Vlahu, kult Peruna sačuvan je kroz Sv. Iliju, dok je Ivanjska vatra zapravo svadbeni ritual za Perunove potomke Maru i Jurja. Ovo su samo neki od brojnih primjera koji izvorno dolaze iz religije starih Slavena, a koji su prisutni i danas.

Osim politeizma, bitno je spomenuti i dualizam kao važno obilježje religije Slavena. Naime, istraživanjem slavenskih običaja kroz ostatke hramova i svetišta te proučavanjem dostupnih izvora, zaključeno je da se religija Slavena temelji na sukobu svijetla i tame, dobra i zla. Također, mnogi autori ističu kako je dualizam, odnosno suprotnost Svjetla – Dobra i Tmine – Zla, osnova svih vjerovanja starih Slavena. [5] Kao primjer možemo uzeti božanstva Crnobog-tama i Bijelobog- svijetlost.

Još jedno važno obilježje religije Slavena je činjenica da, iako štiju više bogova, ipak postoje određeni bogovi koji se smatraju superiornijima. Primjerice Perun kao bog grmljavine i munje (sličan Zeusu u Grčkoj ili Thoru u Nordijskoj mitologiji) ili Svarog kao bog sunca.[4] Uzimajući u obzir da božanstva Slavena uglavnom upravljaju prirodom, stari Slaveni su u toplom i plodonosnom ljetu vidjeli pogodne pojave za koje su bili odgovorni „dobri“ bogovi, odnosno Svjetlobog, a kroz zimu su za nepogodne prirodne sile bili odgovorni zli bogovi, to jest Crnobog[7] To navodi i autor Nikola Gržetić u svom djelu „*O vjeri starih Slovjana prema pravjeri Arijata i Prasemita*“ kojeg autor Franjo Ledić citira u ranije spomenutom djelu: „*Sunčani bog proljeća, ljeta i dana bio je dobri bog, jer je ovaj proljećem prirodu obasjao, svaku klicu na svoj razvitak potaknuo, ljeti i jeseni svaki plod sazorio i svoj narod svakim darom božjim nadario. Stoga su mu se ljudi svakoga jutra klanjali, da im podari blagodat i sreću, a nazivali su ga Jutrobogom ili Bilbogom. Onaj zimskih mjeseci zvao se obratno Černebuk (Černeboh) ili Zleboh ili Pokola, Bijes, Daus.*“ [5]

4. BOŽANSTVA

U ovom će se poglavlju nastojati opisati najvažnija slavenska božanstva te ujedno ona o kojima postoji najviše podataka. Objasnit će se kult boga Svaroga kao najvišeg boga, kult Peruna i Velesa te ostala odabrana božanstva i stvorenja iz slavenske mitologije koja su služila kao inspiracija za modnu kolekciju u eksperimentalnom dijelu ovog rada.

Kako je ranije istaknuto, religija Slavena temeljila se na dualizmu, odnosno sukobu dobra i zla pa će se najprije govoriti o Bijelobogu i Crnobogu koji su već spomenuti u prijašnjem poglavlju. Kao što im i sama imena govore, Bijelobog je bog svijetla i dana te se s njim povezuje sve ono što je dobro, dok je, suprotno od toga, Crnobog bog noći i tame pa se uz njega povezuje ono loše. Prema Nestoru: „*Dva sut bozi, jedan nebesn, utor v ad*“, što u prijevodu znači: „*Dva su boga, jedan nebeski, drugi pakleni.*“ [5] Bijelobog je za Slavene bio utjelovljen u svakom dobrom božanstvu koje su štivali, a to su primjerice: Perun, Triglav, Svantevid, Veles itd. Ipak, najvažniji od svih „dobrih“ bogova za Slavene je bio Svarog, odnosno bog Sunca koji je iz tog razloga bio najbliži i najbliži Bijelobogu. [5] S druge strane, Crnoboga su povezivali sa zlim božanstvima, primjerice s Moranom- božicom smrti. Zanimljiva je činjenica da osim što su štivali Bijeloboga koji im donosi dobro, Slaveni su nastojali ugoditi Crnobogu kako im ne bi nanio zlo. [5]

4.1.Vrhovni bog

U raznim se izvorima navodi kako su Slaveni vjerovali u jednog boga koji proizvodi grom te se njemu prinose svakakve žrtve. Ističe se kako Slaveni nisu vjerovali u sudbinu, već se u slučaju opasnosti od smrti zavjetuju bogovima i kada se spase prinose žrtvu te vjeruju da su time otkupili svoj život. [4] Iako su Slaveni štivali mnogo mitskih stvorenja poput vila te razna božanstva koja upravljaju prirodnim silama, dobrim i zlim, ipak su vjerovali u jednog boga koji je iznad svih ostalih, koji upravlja svim ostalim božanstvima. Svaki bog ima svoje područje, a vrhovni bog, slično kao Zeus u grčkoj mitologiji ili Jupiter u rimskoj, bavi se samo „nebeskim“ stvarima i nadgleda ostala božanstva. [8] Takav pojam jednoga vrhovnoga boga potencijalno dolazi iz kršćanstva što može potvrditi Nestor koji spominje ugovor za koji kaže da oni rusi kršćani koji povrijede taj ugovor budu kažnjeni od svemogućega Boga, a oni koji nisu kršćeni neka budu lišeni svake pomoći Boga i Peruna [8] te stoga postoji mogućnost da je taj bog koji se spominje zapravo bezimeni vrhovni bog Slavena. Prema izvorima se može zaključiti kako za slavensku mitologiju postoje dva različita smjera izvora, a to su ruski i baltički. Dok su Rusi Peruna smatrali vrhovnim božanstvom, kod baltičkih Slavena vrhovnim božanstvom se smatrao Svarog. [8] Dakle, autori tvrde kako svi izvori potvrđuju vjerovanje starih Slavena u jedno vrhovno božanstvo, no ipak se razilaze u tome što jedni izvori vrhovnim božanstvom smatraju Peruna, drugi Svaroga, a treći Svantevida. [4]

4.2.Svarog

Stari Slaveni štovali su kult Svaroga ili Svaruna koji je ime dobio po staroindijskom Svargu ili Varunu. Također, bitno je istaknuti da su Slaveni sami stvorili svoje mitske likove te da je Svarog jedino božanstvo čije je ime preuzeto iz staroindijskog mita.[5] Svarog je prema slavenskoj mitologiji bio bog neba i Sunca. Kult boga Sunca je još od najstarijeg doba raširen u različitim istočnjačkim religijama pa je vjerojatno iz tog razloga i samo ime preuzeto. [5] Svaroga također možemo usporediti s grčkim Uranosom čija je uloga u grčkoj mitologiji bila jednaka kao uloga Svaroga kod Slavena. [4] Neki izvori Svaroga poistovjećuju s Perunom ili ga čak podređuju Perunu. Primjerice, kako je u prošlom poglavlju istaknuto, prema ruskoj narodnoj predaji, Perun je najviši bog koji se u davnini nazivao još i Svarog ili Daždbog (bog koji daje kišu). [5] Unatoč tomu, autor Spasoje Vasiljev zaključuje: „*Držati međutim Svaroga nekom vrstom transformacije Perunova imena ili svojstava, a nebo prostorom, u kome Perun vlada, značilo bi podrediti Svaroga Perunu. Međutim na onaj isti način, na koji se nebo može uzeti kao vladavina Perunova, može se još kud i kamo prije nebo uzeti i za prostor Sunčeve vladavine, jer samo maleni broj dana u godini grmi i kiša pada, dok se Sunce svaki dan nebom kreće.*“ [4] Time želi izraziti kako Perun kao bog munje i grmljavine nikako ne može biti superiorniji Svarogu kao bogu Sunca.

Slika 3 Ilustracija Svaroga <http://mitologije.com/slavenska-mitologija/svarog/>

4.3. Perun

U davnini se općenito vjerovalo da na nebu postoji božanstvo koje upravlja munjama i grmljavinom te zemaljskim svijetom. Grci su imali Zeusa, Rimljani Jupitera, Skandinavci Thora, a Slaveni Peruna. [5] Perun se u slavenskoj mitologiji nalazio na drugom mjestu, odmah iza boga Sunca Svaroga. Kult Peruna najprije se povezuje sa grmljavinom, a zatim i sa svjetlom i ognjem te sa pravednošću. Prema nekim izvorima Vladimir Nazor opisuje Peruna: „*U njemu je oličen grom, trijes, koji udara i krha. U narodnim pjesmama gromovnik Ilija (Perun) upravlja gromom, drži do sebe Ognjenu Mariju (Janju, Munju), zatvara i otvara kišne oblake, gozbuje uz Sv. Nikolu (Vida). Grmi u oblaku, iz kojeg će udariti na žednu zemlju plah dažd i potjerati Bjesove i Džumu suše. Perun lebdi nad zemaljskim žetvama, gromom satire rušitelje ugovorenog mira i krvokletnike na narodnom sudu. Silan je i mogućan. Posvećeni su mu hrastovi i perunike.*“ [5] Neke od verzija njegova imena su i Daždbog zbog vjerovanja da grmljavinom izaziva kišu te Strijelbog zbog munja. Perun se smatra najpoznatijim bogom među starim Slavenima te je kult Peruna je bio najrašireniji pa zato postoji velik broj hramova i svetišta s kipovima Peruna, a samim time i najviše dokaza o postojanju kulta. [5] I danas postoji puno ostataka koji dokazuju istinitost tvrdnje o postojanju kulta božanstva Peruna kao što su primjerice imena mjesta, razne izreke ili čak cvijet perunika. Tijekom pokršćavanja Slavena, kako je i u ranijim poglavljima spomenuto, elementi religije Slavena dodali su se u kršćanstvo pa se tako Peruna poistovjetilo sa Sv. Ilijom. [4] Spasoje Vasiljev i Louis Leger u svojim djelima citiraju Nestora: „*Sutra dan ujutru Igor sazva poslanike (Grke) i ode na brdo na kome bejaše Perun i tu položi zakletvu sa svima svojim glavarima, koji behu nekršteni: a Rusi hrišćani položiše zakletvu u crkvi Sv. Ilije.*“ Na taj se način izjednačavaju Perun i Sv. Ilija koji preuzima sve Perunove karakteristike. [8] U narodnoj pjesmi koju Vasiljev navodi Sv. Ilija se naziva gromovnikom. [4]

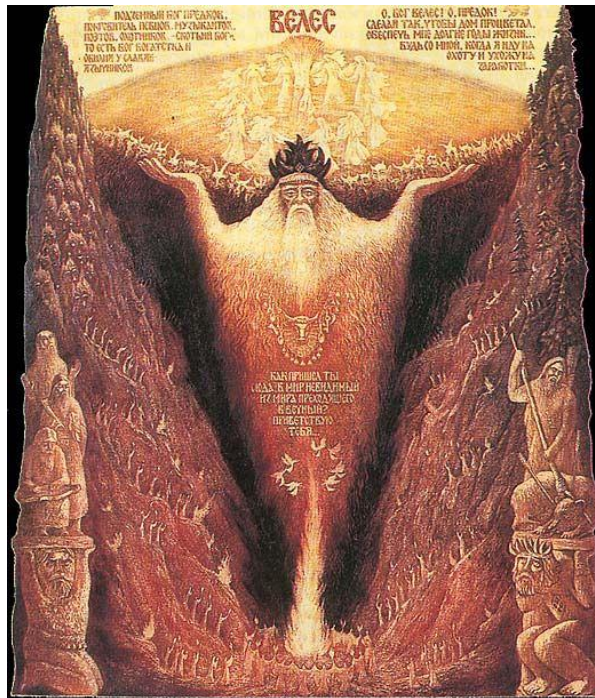
Slika 4 Kip Peruna u Ukrajini <https://hr.peopleperproject.com/posts/10000-perun-slavic-god-of-the-sky-and-universe>

Slika 5 Kip Peruna na Učki, Hrvatska <https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Perun-Ucka.jpg.jpg>

4.4. Veles / Volos

Na trećem mjestu u slavenskoj mitologiji nalazio se Volos/Veles, božanstvo plodnosti i ratarstva, te zaštitnik pastira, ratarar i stoke. Uzimajući u obzir da su se Slaveni većinom bavili stočarstvom i poljoprivredom, Veles je bio vrlo obožavano božanstvo te je uz Peruna imao vrlo važnu ulogu u slavenskoj mitologiji. [5] Vanja Spirin u djelu „Hrvatski mitovi i legende“ opisuje Velesa: „Kako su u početku oba boga bila tek bezoblične sile, stvorili su dvojnike, božanska bića sazdana od tvari, od kojih je Volos, znan kao škotski bog, bio Svarogov dvojnik, golem i moćan Volos bijaše bog ljudskog obličja, guste brade i prekrit lakom dlakom od snažnih nogu pa do uznosite glave koju su krasili veliki rogovi. Premda zastrašujuća obličja i katkad divljačnog ponašanja Volos bijaše dobre ćudi, znan kao zaštitnik rogatih životinja, šuma i svekolike prirode.“ [9] Neki izvori ipak tvrde da je Veles bio jednooki div i bog Sunca, dok drugi Velesa nazivaju vladarem podzemnog svijeta. [4] U mitu o Perunu i Velesu govori se kako je Veles pokušao prevariti Peruna i bježati mu pretvarajući se u razna stvorenja, no Perun ga na kraju ulovi te ga za kaznu pošalje u podzemlje. [10] Kako Perun u kršćanstvu postaje Sv. Ilija, tako je Veles kasnije u kršćanstvu dobio ime Sv. Vlaho, Sv. Blaž ili Sv. Vasilije. Zato neki izvori govore da su kršćani zamijenili boga podzemlja sa zaštitnikom stoke kako bi osim imenom, bio još sličniji kršćanskom Sv. Vlaha. [4]

Slika 6 Ilustracija Velesa <https://www.pinterest.com/pin/149463281358042391/>

4.5. Mokoš

Mokoš je u staroj slavenskoj mitologiji bila božica plodnosti, Sunca i majka zemlja. S obzirom da se Mokoš nazivala i majkom zemljom može se zaključiti da je ona mnogo starije božanstvo od ostalih koji se spominju. Mokoš se smatrala zaštitnicom žena, pređenja, tkanja i šivanja, a njezin se lik najčešće prikazuje s pređom u ruci. Također, neki mitovi govore kako je Mokoš bila Perunova žena, a Velesova ljubavnica. [11] Mokoš je uvijek suprotstavljena muškim božanstvima te ju se opisuje kao „mokru“ (praslav. *Mokošь*, prema *mokrъ*: mokat). [1]

Slika 7 Kip Mokoši na Hvaru <https://gohvar.files.wordpress.com/2020/03/nasa-stara-vjera-mokos.jpg>

Slika 8 Ilustracija Mokoši <https://www.pinterest.com/pin/1688918591316808/>

5. MITSKA STVORENJA: Vile

Osim u božanstva, stari Slaveni vjerovali su i u razna mitska stvorenja kao što su na primjer vukodlaci, vampiri, vile, morski ljudi, Baba Jaga, Kuga, Kikimora i mnoga druga. Iako postoji velik broj stvorenja o kojima se može govoriti, u ovom će poglavlju biti riječ isključivo o vilama iz razloga što su vile služile kao inspiracija za projektiranje modne kolekcije u ovom radu. Prema Slavenima, vile su opisane kao lijepe, mlade djevojke koje svojim plesom zavode i hipnotiziraju muškarce te oni na kraju kobno završavaju. [10] Vile prema opisima imaju do poda dugu, crnu ili zlatnu kosu, a ako im se ijedna vlas iščupa, vila umire. [8] One su zauvijek mlade, a na sebi nose duge, tanke bijele ili plave haljine koje nekim vilama pokrivaju kozje noge, a poneke vile imaju i krila. Vile žive na različitim mjestima, pa stoga one mogu biti

planinkinje, oblakinje ili vodene vile koje su zapravo duše umrlih djevojaka. [4] Neki izvori navode kako nisu sve vile zle kako je ranije opisano, već da se to odnosi samo na vodene vile, dok su planinske vile dobre i pomažu ljudima. [4] Za vrijeme kršćanstva su se u Rusiji vile preoblikovale u rusaljke koje su imale jednak opis kao vile. [4] Neki autori navode kako rusaljke, bez obzira na svoje podrijetlo, imaju znatnu ulogu u ruskom folkloru. Također se navodi kako su rusaljke zamijenile vile jer, kako je ranije spomenuto, njihov opis odgovara opisu vila. Istaknuto je kako ih se narod boji, a ponekad se povezuju s kultom mrtvih i smatra se da su to duše djevojaka umrlih prije vjenčanja. [8]

Slika 9 Ilustracija vila <https://www.pinterest.com/pin/379920918575585644/>

6. INSPIRACIJA ZA MODNU KOLEKCIJU

Tema slavenske mitologije odabrana je kao inspiracija za projektiranje modne kolekcije prvenstveno zbog mističnosti i zagonetnosti koja se javlja zbog nedostatka podataka o čemu se ranije govorilo. Drugi razlog odabira ove teme je to što se slavenska mitologija između ostalog javlja i na području Hrvatske pa stoga i u našoj kulturi postoji puno ostataka slavenskih običaja i vjerovanja što nam čini temu bližom. Opisana božanstva Svarog, Perun i Veles odabrani su kao inspiracija iz razloga što o njima postoji najveći broj izvora i informacija te glase kao najvažnija božanstva u mitologiji Slavena pa se o njima može stvoriti bolja vizija. Vile su pak služile kao inspiracija zbog svoje ljepote, bajkovitosti i ženstvenosti što modnoj kolekciji daje dodatnu dimenziju i ugođaj. U kolekciji se nastoji kroz suvremenu modu prikazati ugođaj prošlih, jednostavnijih vremena. Uz inspiraciju slavenskim božanstvima, dio inspiracije dolazi i iz kreacija poznatih modnih dizajnera poput Simone Rocha koja također u svom radu spaja tradiciju i suvremenost. Inspiracija za formu i oblik bio je rad dizajnera Ricka Owensa i Daniela Roseberryja. (Slika 11)

Slika 10 Moodboard

Slika 11 Inspiracija dizajnerima

6. EKSPERIMENTALNI DIO

Eksperimentalni dio ovog rada sastoji se od projektiranja ženske modne kolekcije od 10 modela. Kroz ovaj dio rada prikazat će se proces projektiranja kolekcije i finalni rezultat. Najprije će se kroz moodboardove i istraživanje forme doći do prvih skica modela (Slika 11), zatim će se prikazati izbor materijala korištenih za ovu kolekciju te ilustracije i tehnički crteži cijele kolekcije koji su napravljeni digitalno pomoću programa *Procreate*. Nakon toga će se na primjeru odabranog modela objasniti konstrukcija temeljnog kroja haljine i modeliranje u programu za 3D dizajniranje odjeće – *CLO 3D*, da bi se došlo do željenog modela. Na kraju će kao krajnji rezultat eksperimentalnog dijela ovog rada biti prikazan 3D model iz programa *CLO 3D* te fotografije sašivenog odabranog modela za koji su se koristili krojni dijelovi dobiveni pomoću programa *CLO 3D*. Za početak će se u idućem poglavlju objasniti princip rada programa *CLO 3D* da bi se lakše shvatio cijeli proces od konstrukcije i izrade krojnih dijelova do 3D modela i realizacije istog.

U kolekciji će se koristiti paleta zemljanih boja i materijali koji imitiraju prirodne materijale dobivene od životinja. (Slika 12) Time se želi postići ugođaj prošlosti i povezanosti s prirodom. Kroz kolekciju se također nastoji prikazati pomalo divlji izgled inspiriran paganizmom i kultovima starih slavenskih plemena.

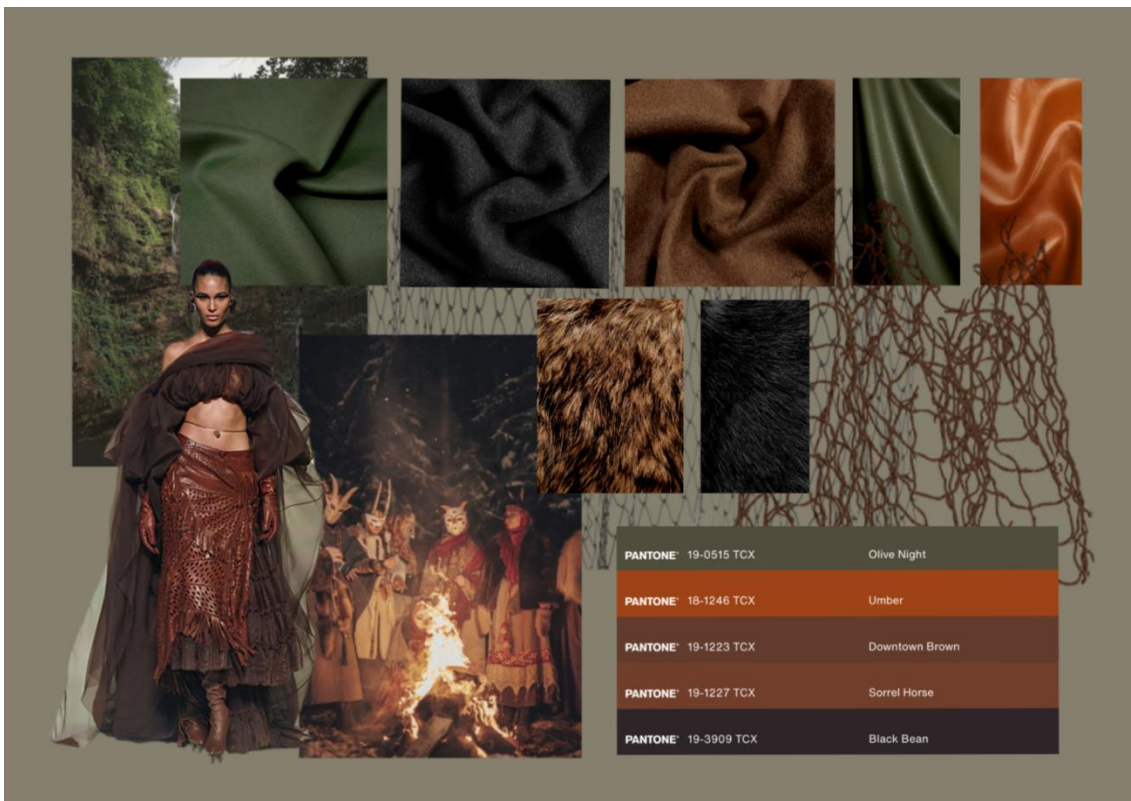
6.1. CLO 3D

Prethodnik programa *CLO 3D* je program *Marvelous Designer* kojemu je funkcija bila 3D dizajniranje cosplay kostima. Ideja za *Marvelous Designer* razvijena je od strane studenta informatike koji je nakon pozitivnih reakcija svojih kolega uvidio potencijal takvog programa. S vremenom su taj program počeli koristiti konstruktori odjeće te je iz toga proizašla ideja da se razvije program koji je potpuno prilagođen izradi krojeva i dizajniranju odjeće pa je tako nastao *CLO 3D*. Cilj je bio da se u programu što vjernije prikaže izgled odjeće, da materijali i odjeća u programu imaju jednaka svojstva kakva bi imali u stvarnom životu. Iako je program relativno nov, njegova upotreba sve je raširenija te se iz dana u dan program unapređuje. [12] Razlog popularnosti ovog programa je u najvećoj mjeri štednja materijala koji se troši tijekom fizičke izrade krojeva. Samim time korištenjem programa *CLO 3D* čuva se okoliš i smanjuje se stvaranje otpada što je iznimno važno u tekstilnoj industriji.

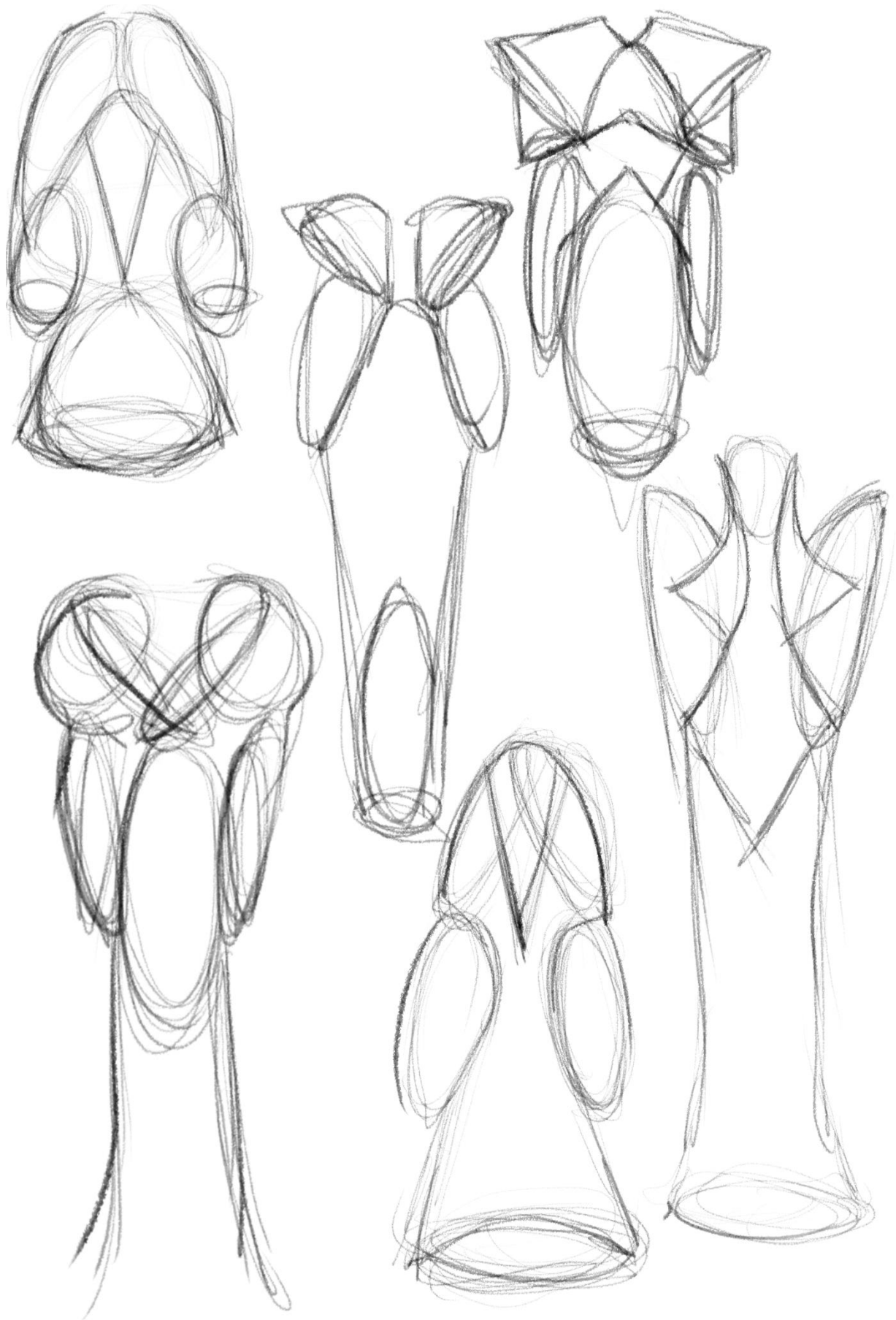
6.2. Proces projektiranja kolekcije

Slika 12 Moodboard sa vlastitim skicama

Slika 13 Moodboard s odabranim materijalima i bojama za kolekciju

Slika 14 Istraživanje forme

Slika 15 Skice

MODEL 1

Opis: Haljina dužine do gležnjeva, vratnog izreza v oblika i bez rukava. Haljina ima dva para dijagonalnih šavova na prednjem i stražnjem dijelu te dijagonalno odrezanu mrežu zavezanu oko bokova. Uz haljinu, model upotpunjavaju dodatci kapa i rukavice od zapešća do laktova.

Slika 16 Ilustracija i tehnički crtež modela 1

MODEL 2

Opis: Model se sastoji od suknje, kratkog gornjeg dijela i predimenzioniranih rukavica. Suknja je dužine do gležnjeva i visokog struka s dva dijagonalna ušitka koji se spajaju u vrhu. Kratki gornji dio ima povišen ovratnik i dijelove koji izlaze u prostor na prednjem dijelu.

Slika 17 Ilustracija i tehnički crtež modela 2

MODEL 3

Opis: Dvodijelni model čine jakna i suknja s dodatkom rukavica. Kratka predimenzionirana jakna ima povišeni ovratnik i naglašena ramena pomoću krzna, a duga suknja sirena kroja ima dva dijagonalna ušitka koja se spajaju u vrhu te povišeni struk šiljastog oblika.

Slika 18 Ilustracija i tehnički crtež modela 3

MODEL 4

Opis: Model se sastoji od haljine dužine do gležnjeva s naglašenim gornjim dijelom te od dugih rukavica i marame na glavi koja pokriva i ramena. Haljina na području bokova ima dva dijagonalna šava koja se spajaju u vrhu.

Slika 19 Ilustracija i tehnički crtež modela 4

MODEL 5

Opis: Duga haljina sirena kroja s predimenzioniranim gornjim dijelom na preklop i naglašenim ramenima. Donji dio haljine na području bokova ima dva dijagonalna šava koja se spajaju u vrhu, a kao dodatak haljini dio modela su i kratke rukavice.

Slika 20 Ilustracija i tehnički crtež modela 5

MODEL 6

Opis: Kratka haljina A kroja s kapuljačom uz dodatak dugih rukavica. Haljina na području struka ima dva dijagonalna šava koji se spajaju u vrhu.

Slika 21 Ilustracija i tehnički crtež modela 6

MODEL 7

Opis: Haljina ravnog kroja dužine do gležnjeva s dva para dijagonalnih šavova koji se spajaju u vrhu. Haljina je bez rukava, otvorenih ramena te ima stojeći ovratnik i vratni izrez V oblika. Na prednjem gornjem dijelu haljina izlazi u prostor, a kao dodatak haljina ima rukavice.

Slika 22 Ilustracija i tehnički crtež modela 7

MODEL 8

Opis: Model se sastoji od kratke krznene jakne kratkih rukava i duge suknje sirena kroja i visokog struka šiljastog oblika. Preko suknje od bokova dijagonalno pada mreža. Dodatak modelu su duge rukavice.

Slika 23 Ilustracija i tehnički crtež modela 8

MODEL 9

Opis: Kratka haljina A kroja s pokrivenim ramenima i šavovima u obliku X. Uz haljinu idu dodatci kapa i duge rukavice proširene na donjem dijelu.

Slika 24 Ilustracija i tehnički crtež modela 9

MODEL 10

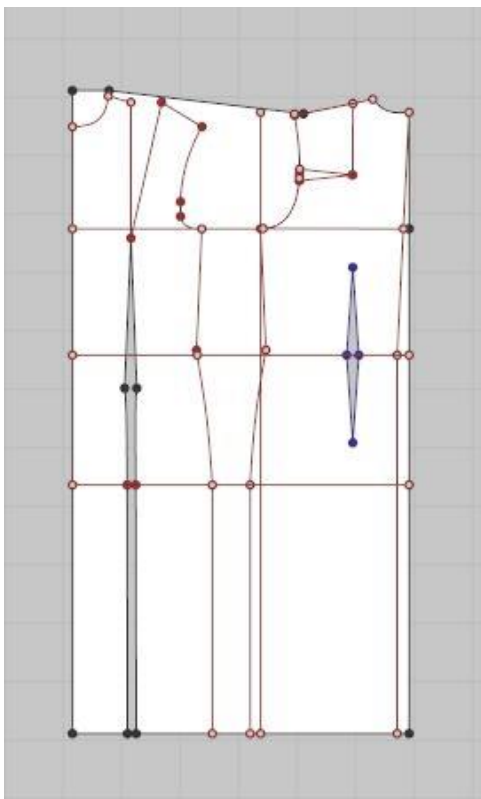
Opis: Model čini haljina sa dodatkom rukavica i pokrivala za glavu. Haljina T siluete dužine je do gležnja te ima V oblik vratnog izreza i otvora na leđima. Haljina ima tri para dijagonalnih šavova koji se u vrhovima spajaju na području grudi struka i bokova.

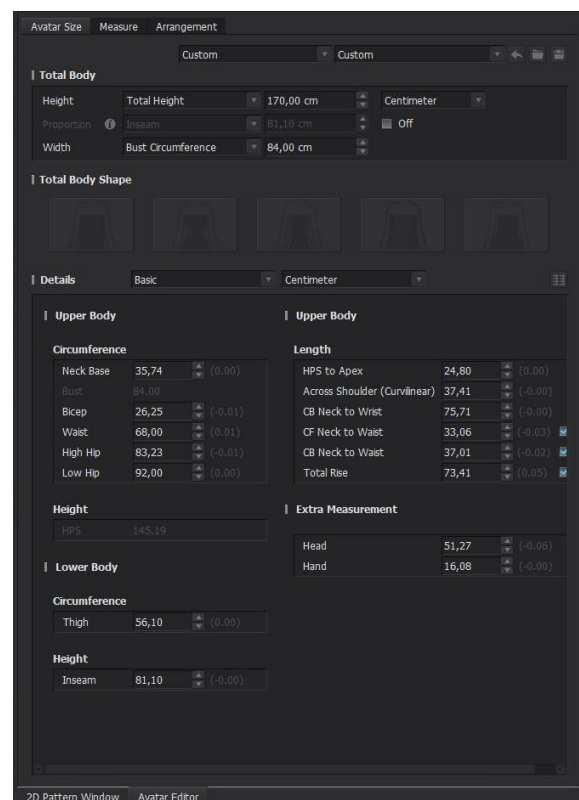
Slika 25 Ilustracija i tehnički crtež modela 10

6.3. Konstrukcija i modeliranje modela 10

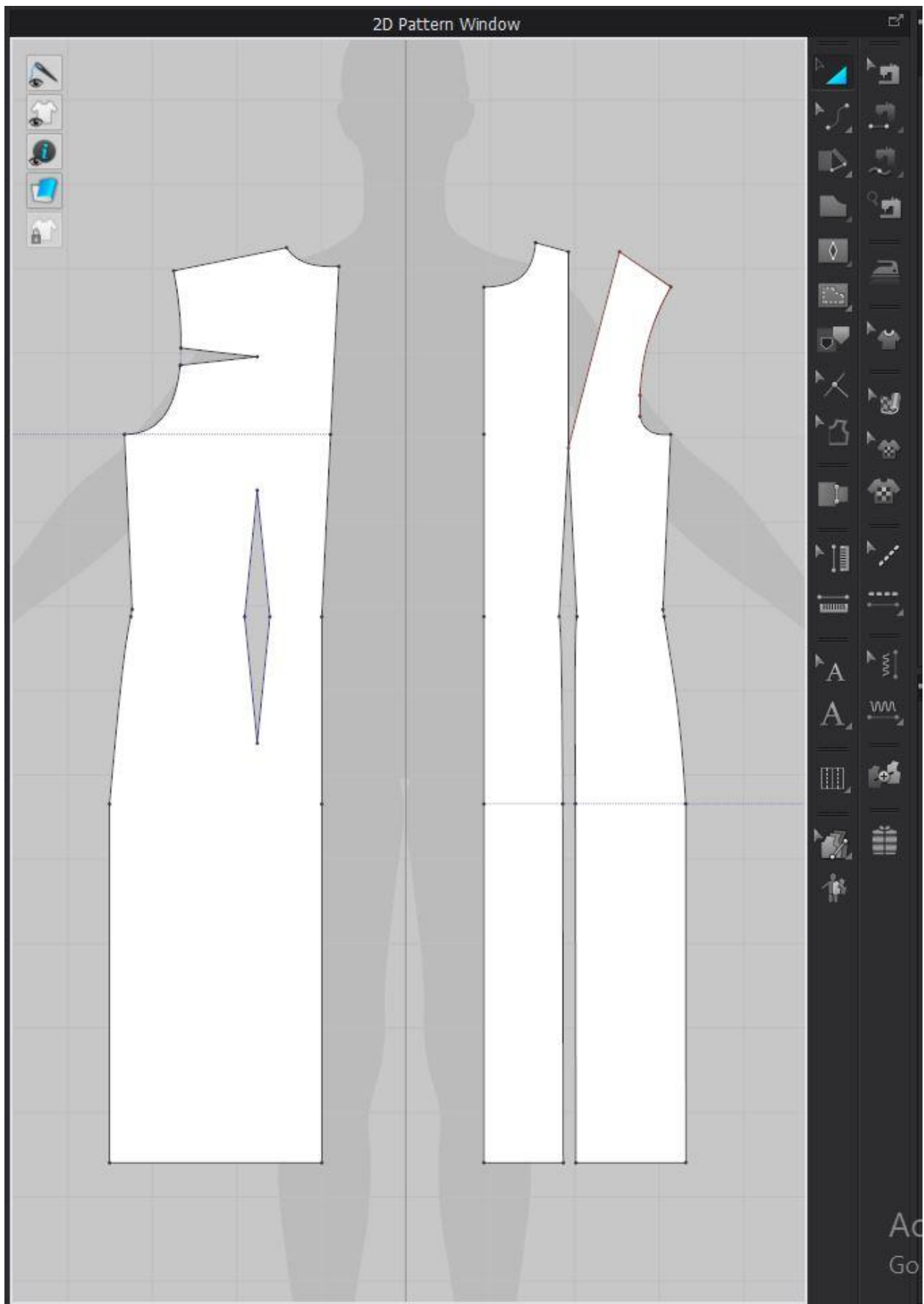
U ovom će se poglavlju prikazati konstrukcija temeljnog kroja ženske haljine, a zatim i modeliranje haljine da bi se dobio kroj modela 10. Za izradu temeljnog kroja koristila se knjiga: Ujević, D., Rogale, D., Hrastinski, M.: *Tehnike konstruiranja i modeliranja odjeće*, Zrinski, Čakovec, 2000. Konstrukcija i modeliranje napravljeni su pomoću programa *CLO 3D* koji je opisan ranije, a prikazani su na slikama 25 i 27. Veličina 38 napravljena je unošenjem temeljnih i izračunatih konstrukcijskih mjera za virtualni avatar u programu *CLO 3D* kako bi se kasnije za izradu dobili krojni dijelovi odgovarajuće veličine. Za pomoć pri izradi temeljnog kroja ženske haljine u programu *CLO 3D* koristili su se YouTube videozapisi autora CLO koji su namijenjeni za pomoć i upute korisnicima programa. Na slici 28 prikazani su krojni dijelovi za izmodeliranu haljinu te krojni dijelovi za dodatke rukavice i pokrivalo za glavu koji su dio modela 10.

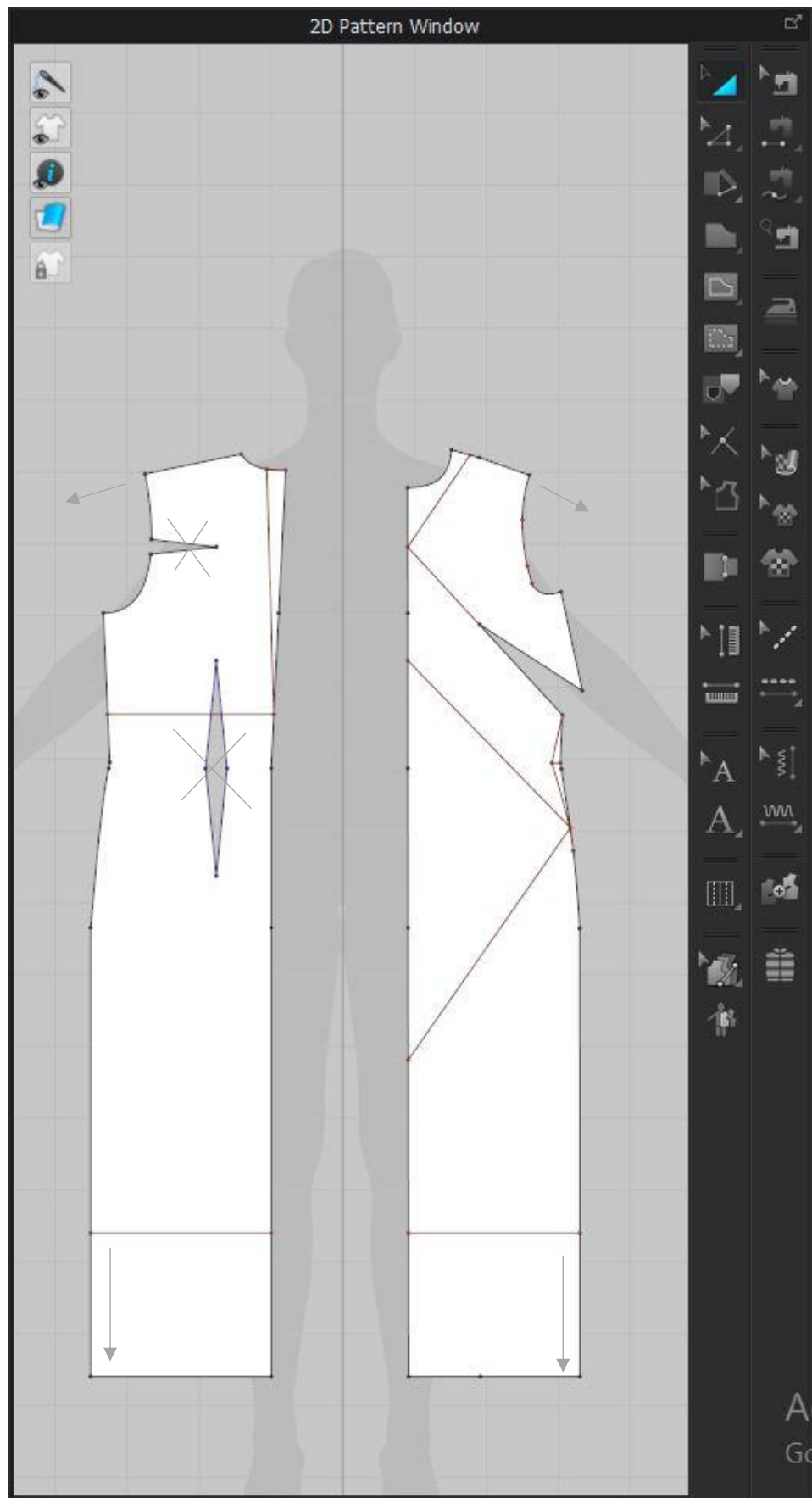
Slika 26 Konstrukcija temeljnog kroja ženske haljine u CLO 3D

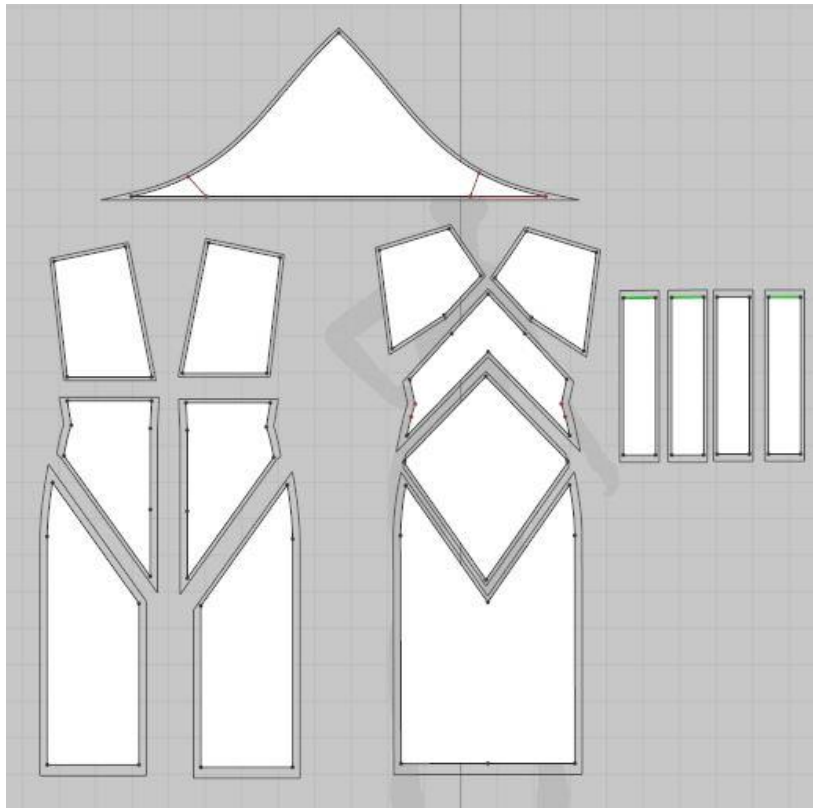
Slika 27 Mjere avatara

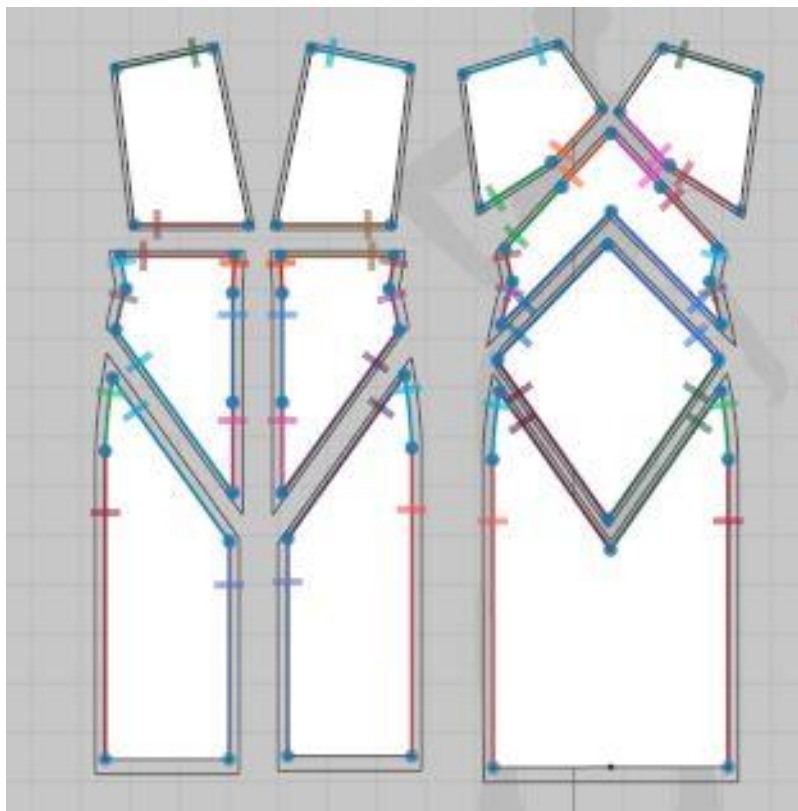
Slika 28 Temeljni kroj stražnjeg i prednjeg dijela ženske haljine

Slika 29 Modeliranje ženske haljine (model 10) u programu CLO 3D

Slika 30 Krojni dijelovi modela 10 sa šavnim dodatcima

Slika 31 Krojni dijelovi haljine sa šavnim dodatcima i linijama šivanja

7. REZULTATI RADA

Slika 32 3D prikaz modela 10 u programu CLO 3D- prednja strana

Slika 33 3D prikaz modela 10 u programu CLO 3D- stražnja strana

Slika 34 Fotografija izrađenog modela 10

Slika 35 Fotografija izrađenog modela 10

Slika 36 Fotografija izrađenog modela 10

Slika 37 Fotografija izrađenog modela 10

Slika 38 Fotografija izrađenog modela 10

Slika 39 Fotografija izrađenog modela 10

Slika 40 Fotografija izrađenog modela 10

Slika 41 Fotografija izrađenog modela 10

Slika 42 Fotografija izrađenog modela 10

Slika 43 Fotografija izrađenog modela 10

Slika 44 Fotografija izrađenog modela 10

8. ZAKLJUČAK

Kroz ovaj se završni rad nastojalo istražiti običaje i religiju starih Slavena u svrhu projektiranja modne kolekcije od 10 modela. Kroz eksperimentalni dio prikazan je proces nastanka kolekcije od inspiracije i skice do gotovog proizvoda. Tijekom istraživanja zaključeno je da je utjecaj slavenske kulture i dalje snažno prisutan danas na područjima koja su nekoć nastanjivali stari Slaveni. To područje obuhvaća i područje današnje Hrvatske te je iz tog razloga ova tema bila izuzetno inspirativna.

Također, važno je primijetiti da iako je tema mitologije, primjerice grčke ili rimske, izuzetno popularna i česta inspiracija među modnim dizajnerima, kroz istraživanje je bilo vrlo izazovno pronaći primjere kolekcija inspiriranih baš slavenskom mitologijom. To dovodi do zaključka da je slavenska mitologija vrlo rijetko inspiracija za dizajniranje modnih kolekcija što je bio još veći poticaj za odabir ove teme.

Nakon istraživanja i proučavanja izvora o slavenskoj mitologiji, odabrani su određeni elementi iz mitologije koji su služili kao inspiracija za projektiranje modne kolekcije. Kao eksperimentalni dio osmišljena je kolekcija od 10 modela te je kao primjer uspješno izmodeliran i sašiven odabrani model 10. U tekstu je spomenuto kako se religija starih Slavena temeljila na štovanju prirodnih sila pa je ideja kolekcije bila povratak u prošlost, u vremena kada je čovjek bio povezaniji s prirodom. Za modele su predviđeni materijali koji izgledom podsjećaju na materijale životinjskog podrijetla da bi se stvorio ugođaj prirodnosti kojemu pridonosi i paleta zemljanih boja koja je korištena u ovoj kolekciji. Siluete u kolekciji su jednostavne i pročišćene, a obogaćuju ih predimenzionirani detalji i modni dodatci od lažnog krzna.

Nakon modeliranja odabranog modela 10 u programu *CLO 3D* kao rezultat dobivena je simulacija modela koja pomaže lakše predočiti kako će izgledati realizirani model. Kroj izrađen u programu *CLO 3D* koristio se za izradu krojnih dijelova od materijala za šivanje modela te je tako uz korištenje novih metoda smanjena potrošnja materijala za izradu kroja.

9. POPIS LITERATURE

- [1] *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=41255> 10. 7. 2023.
- [2] *Istarska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2008. – 2023. <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2513> 10.7.2023.
- [3] *Legend Fest, Val Kulture, Ukratko o mitologiji Slavena*; <http://legendfest.hr/ukratko-o-mitologiji-slavena/> 10.7.2023.
- [4] Vasiljev, S.: *Slovenska Mitologija*, Arion, Zemun, 1986.
- [5] Ledić, F.: *Mitologija Slavena*, Štampano u vlastitoj nakladi u 1000 primjeraka, Zagreb, 1969.
- [6] *Atlas Obscura ,Sicanje, an Ancient Balkan Tattoo Tradition, Draws a New Generation*; <https://www.atlasobscura.com/articles/sicanje-traditional-balkan-tattoo-10.7.2023>.
- [7] Sučić, N.: *Hrvatska Narodna Mitologija*, Edicije Božičević, Zagreb, 2013
- [8] Leger, L.: *La Mythologie Slave*, Preveo: Rad. Agatonović, Grafos, Beograd, 1904.
- [9] Spirin, V.: *Hrvatski Mitovi i Legende*, Pegaz, Zagreb, 2017.
- [10] *The Collector; Slavic Mythology: 8 Creatures, Myths, & Stories* <https://www.thecollector.com/slavic-mythology-creatures-myths/> 10.7.2023
- [11] *Go Hvar, Sacred triangles in the landscape: Mokoš – Perun – Veles* <https://gohvarblog.com/2020/03/14/sacred-triangles-in-the-landscape-mokos-perun-veles/> 10.7.2023.
- [12] *CLO, Our Story*; <https://www.clovirtualfashion.com/story> 11.7.2023.
- [13] Ujević, D., Rogale, D., Hrastinski, M.: *Tehnike konstruiranja i modeliranja odjeće*, Zrinski, Čakovec, 2000.
- [14] *CLO, Beginner's Guide to CLO* <https://www.youtube.com/@CLO3D> 11.7.2023.

10. POPIS SLIKA

Slika 1 Sicanje <https://wordpress.link2.hr/pokazni/2022/05/29/sicanje-u-21-stoljecu-ozivljavanje-tradicionalnih-hrvatskih-tetovaza/>

Slika 2 Sicanje

https://www.reddit.com/r/HRHB/comments/ktuid3/sicanje_je_obi%C4%8Daj_tetoviranja_hrvata_iz_herceg/

Slika 3 Ilustracija Svaroga <http://mitologije.com/slavska-mitologija/svarog/>

Slika 4 Kip Peruna u Ukrajini <https://hr.peopleperproject.com/posts/10000-perun-slavic-god-of-the-sky-and-universe>

Slika 5 Kip Peruna na Učki, Hrvatska <https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Perun-Ucka.jpg.jpg>

Slika 6 Ilustracija Velesa <https://www.pinterest.com/pin/149463281358042391/>

Slika 7 Kip Mokoši na Hvaru <https://gohvar.files.wordpress.com/2020/03/nasa-stara-vjera-mokos.jpg>

Slika 8 Ilustracija Mokoši <https://www.pinterest.com/pin/1688918591316808/>

Slika 9 Ilustracija vila <https://www.pinterest.com/pin/379920918575585644/>

Slika 10 Moodboard

Slika 11 Inspiracija dizajnerima

Slika 12 Moodboard sa vlastitim skicama

Slika 13 Moodboard s odabranim materijalima i bojama za kolekciju

Slika 14 Istraživanje forme

Slika 15 Skice

Slika 16 Ilustracija i tehnički crtež modela 1

Slika 17 Ilustracija i tehnički crtež modela 2

Slika 18 Ilustracija i tehnički crtež modela 3

Slika 19 Ilustracija i tehnički crtež modela 4

Slika 20 Ilustracija i tehnički crtež modela 5

Slika 21 Ilustracija i tehnički crtež modela 6

Slika 22 Ilustracija i tehnički crtež modela 7

Slika 23 Ilustracija i tehnički crtež modela 8

Slika 24 Ilustracija i tehnički crtež modela 9

Slika 25 Ilustracija i tehnički crtež modela 10

Slika 26 Konstrukcija temeljnog kroja ženske haljine u CLO 3D

Slika 27 Mjere avatara

- Slika 28** Temeljni kroj stražnjeg i prednjeg dijela ženske haljine
- Slika 29** Modeliranje ženske haljine (model 10) u programu CLO 3D
- Slika 30** Krojni dijelovi modela 10 sa šavnim dodatcima
- Slika 31** Krojni dijelovi haljine sa šavnim dodatcima i linijama šivanja
- Slika 32** 3D prikaz modela 10 u programu CLO 3D- prednja strana
- Slika 33** 3D prikaz modela 10 u programu CLO 3D- stražnja strana
- Slika 34** Fotografija izrađenog modela 10
- Slika 35** Fotografija izrađenog modela 10
- Slika 36** Fotografija izrađenog modela 10
- Slika 37** Fotografija izrađenog modela 10
- Slika 38** Fotografija izrađenog modela 10
- Slika 39** Fotografija izrađenog modela 10
- Slika 40** Fotografija izrađenog modela 10
- Slika 41** Fotografija izrađenog modela 10
- Slika 42** Fotografija izrađenog modela 10
- Slika 43** Fotografija izrađenog modela 10
- Slika 44** Fotografija izrađenog modela 10